

דף נג

'ולא פרה בחסום שבפיה' — לפי שהחסום אינו נצרך לשמירתה, אלא כדי שלא תרעה בשדות אחרים, לכך הוא בכלל 'משאוי'.

וצריך לחלק בין זה ובין ה'סוגר' שהחיה יוצאה בו (כדלעיל נא:) — אפשר שהסוגר מלבד שימוש כומס ומחסום לפיה, שלא תזיק לאחרים, משמש הוא גם לתפיסת החיה.

ואפשר עוד, שמא לא אמרו אלא פרה בחסום שאין דרכה בכך אלא לעתים, [וכן רצועה הקשורה לרגל התרנגולת, כדי שלא תשבר כלים — להלן נד:], אבל סוגר הניתן בחיה המזיקה — מותר, לפי שכך דרכה וגם אין רגיל להסירו ממנה. ובירושלמי (בסוף פרקנו) מובא שהכלב יוצא בסוגר שלו, אם בשביל שלא לאכול אפסרו. ובפשטות נראה שהכוונה כדי שלא ישוך את האפסר ויקלקלנו. (כן פרש בפני משה. ופירוש קרבן-העדה נראה דחוק). ולפי זה אפשר לישב שדוקא בכי האי גוונא, שגם הסוגר נצרך לשמירת החיה, כדי שלא תקלקל את האפסר השומר עליה, אבל פרה בחסום ותרגולת ברצועה שאין שם ענין שמירה כלל — אסור.

'ופוקקין לה זוג בצוארה' — אבל ללא פיקוק — אסור, משום השמעת קול. (רש"י ועוד). והקשה על כך המגן-אברהם (שה סק"ה), הלא להלכה פסק השלחן-ערוך (שלה, א) שאין איסור השמעת קול אלא בכלי שיר. (ודעת רבנו חננאל, וכן נקט הגר"א לעיקר, שאסור אף בהשמעת קול שאינו של שיר. ואולם העולם נוהג התר בדבר. ע' באור הלכה שם).

אך יש מפרשים שאין כוונת השו"ע להתיר אלא כלים שאינם מיוחדים להשמעת קול, כגון להקיש על הדלת, אבל כל כלי שמיוחד להשמיע קול, גם אם אינו 'כלי שיר' — אסור. ולכך אסור שהזוג ישמיע קול.

וזהו אחד הטעמים שנקטו הפוסקים לאסור השימוש בשבת במיקרופון ורמקול (גם כשאינם חשמליים) בשבת, משום שהם כלים המיוחדים להשמעת קול. (ע' בהרחבה בשו"ת שבט הלוי ח"א סו. ויש להעיר שהריטב"א כתב הטעם משום שנראה לעוברים ושבים כעובדי דחול. ומתבאר מדבריו שאין זה כלול בגזרת כלי שיר שמא יתקנם. וזה כעין תירוץ המגן-אברהם, שהאיסור משום שנראה כהולך לחיגא).

'ע"ב) זולבהמה מי גזרינן, והתניא היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה, ולא גזרינן דלמא אתי לאתויי' — הקשה רעק"א (בגליון הש"ס), שמא משום שחיקת סממנים האסורה מדאוריתא — גזרו, אבל לא בתחומין דרבנן.

ויש לישב על פי שיטת הרי"ף והרמב"ם, שתחומין י"ב מיל, ודאי דאוריתא הם, ואף מחוץ לתחום זה לא גזרו כאן שמא יביאנה. (נחל איתן — שבת כז. מובא במאור ישראל כאן. ע"ש). ויש מי שתירץ, בהעמדת בהמה במים כדי שתצטנן, אין לחוש לשחיקת סממנים, אלא שגזורים לאסור רפואה דהעמדה שמא יבוא לרפאות בסמנים, ורפואה בסמנים יש בה גזירה של שחיקה. נמצא אם כן שגזרת העמדה גם היא גזרה לאיסור שבות, וזהו שמשוה הגמרא לגזור גם באיסור שבות של תחומין. (עפ"י אבני נזר או"ח שצד, ה. ע"ש).

'קורא לה והיא באה' — מכאן (ומעוד מקומות), שאין איסור 'מחמר' שייך אלא כלפי עשיית מלאכה, כגון שמנהיג / קורא לבהמה הנושאת משא ברשות הרבים, אבל לענין תחומין, אפילו תחומין דאוריתא, מותר. וטעם הדבר, לפי שאיסור תחומין אינו משום 'מלאכה', הלכך אין זה כלול בלאו

דא תעשה כל מלאכה... ובהמתך. וגם לא משום ציווי של שביתת בהמתו. (עפ"י מרדכי סוף קדושין, תקסא. הובא בדרכי משה ומגן אברהם שה; אבני נזר או"ח רעו, ד).
ואולם אין הדבר מוסכם, כי יש אומרים שלפי שיטת הירושלמי, אדם מוזהר על תחום בהמתו. (ע' בספר דברי יחזקאל ז, כד בהרחבה).

יאמר רבינא: כגון שהיה תחום שלה מובלע בתוך תחום שלו' — צריך לומר 'אמר רבינא'.
(גליונות קהלות יעקב)

'כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית' — ולא זכה שיפתחו לו שערי שער, כדפרש"י.
ואף על פי שזכה ליעשות לו נס, מכל מקום גרוע, לפי שמנכים לו מזכויותיו בכך. (מהרש"א. וע"ע דברי סופרים (לר"צ הכהן) ח; שיחת מלאכי השרת, עמ' 71–70).

— כמה גרוע אדם זה, שהטבע מחליש את בהירות הכרתו בהשי"ת, ולכן לא נתנו לו מן השמים את ברכתו בדרך הטבע, כי אז היה חשש שהשתמשות בטבע תזיק לו בהכרה, על כן הוצרך לקבל על ידי נס, כי רק בדרך זו יכול להגיע להכרה רוחנית. (עפ"י מכתב מאליהו ח"א עמ' 201, ע"ש פירוט ארבע מדרגות בהכרת ההשגחה. וכענין הוה פרש רבי ירוחם ממיר, 'דעת חכמה ומוסר' ח"א טו. וע"ע ב'שיחות מוסר' לגר"ח שמואלביץ, סוף מאמר ח תשל"ג).

'זכרים יוצאין לבובין... תותרי' — נראה שדרך הזכרים לקושרם יחד לפי שהם עזים. (חדש האביב)

— הרי"ף והרמב"ם מפרשים: מטלניות מרוקמות שמייפים ומקשטים בהם את הבהמה. ואף על פי שאסור לצאת ברצועה שבין קרניה לנוי — זהו כשעשוי לנוי בעיני האדם, אבל בשביל הבהמות, שמייפים אותן כדי שהנקבות יזדקקו להם — מותר. ולכן פרשו בגמרא מלשון קירוב, כדכתיב **לבבתני אחתי כלה.** (אור שמח — שבת כ"ב)

'מאי שחזות — שאוחזין האליה שלהן למעלה כדי שיעלו עליה זכרים' — בדין הראשון של משנתנו, 'חמור יוצא במרדעת', פרשו בגמרא לעיל והוא שקשורה לו מערב שבת, ואילו כאן סתמו ולא פרשו — מזה יש להוכיח שמותר לעשות כן אף בשבת עצמה, לקשור האליה למעלה בקשר שאינו של קיימא, כדי שיעלו עליה זכרים.
ויש מי שכתב להוכיח מכאן שאין איסור למסור בהמתו לנכרי כדי שירביע עליה זכר, שהרביעה אינה 'מלאכה' שמוזהרים עליה בשבת. ואם כי מכאן אין ראייה גמורה על עשיית פעולה להרבעה, שהרי אינו עושה מעשה אלא רק מזמינו על ידי קשירת האליה, אך לעיקר הדין נראה פשוט שמותר, כפי שכתב בתשובת 'תשורת שי'. (עפ"י שבט הלוי ח"ו לה)

פרפראות וציונים

רב פפא אמר כאן לחממה... והיינו דאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קיריא לה' —